

Список використаної літератури

1. Беель З нашої музики. Концерт з творів З. Лиська й Н. Нижанківського // Діло. 1926. Ч. 164. 28 липня. С. 2.
2. Булка Ю. Нестор Нижанківський. Життя і творчість. Львів; Нью-Йорк, 1997. 60 с.
3. Кияновська Л., Пороховник Ю. «Празька школа» львівських композиторів та їхня роль у музичному житті краю // Вісник Львівського університету. Серія мистецтво. Львів, 2005. Вип. 5. С. 101–108.
4. Обідний М. Пам'яті М. Лисенка. Свято Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова у Празі // Діло. 1928. Ч. 36. 17 лютого. С. 2–3.
5. Соневицький І. Дві статті Нестора Нижанківського. Архів Ігоря Соневицького. Сайт Інститут церковної музики. URL: <http://icm.ucu.edu.ua/arhiv/sonevytskogo/> (дата доступу 27.09.2019).
6. Соневицький І. Матеріали до життєпису Нестора Нижанківського та його родини. Архів Ігоря Соневицького // Сайт Інституту церковної музики. URL: <http://icm.ucu.edu.ua/arhiv/sonevytskogo/>.

КОМЕНДА О. І.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, доцент, доцент кафедри історії, теорії мистецтв та виховання, кандидат мистецтвознавства (Львів).

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7659-690X>

ДІЯЛЬНІСНО-СТРУКТУРНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНОЇ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ. АНТОН РУБІНШТЕЙН (ДО 190-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Універсальна творча особистість як феномен світового музично-історичного процесу, української музичної культури, індивідуально-творчого порядку є своєрідною *terra incognita*, а саме поняття — хоч і дуже часто вживаним,

проте метафоричним. Про це свідчить аналіз масштабного корпусу дисертацій, монографій, збірників наукових праць. З'ясовано, що недостатній рівень розробки проблематики універсальної творчої особистості в музикознавстві є результатом все ще слабкої комунікації музикознавства з іншими науковими дисциплінами. Запропоновано виправлення ситуації шляхом залучення ресурсів та інструментів з психології, як сфери знань, що володіє найвагомішими здобутками у сфері проблематики особистості. На основі вивчення близько сорока теорій особистості (психоаналітичних, функціональних, біхевіористських, організмичних, когнітивних, гуманістичних, аналітичних, соціальних, екзистенційних, факторних), культурно-історичної теорії Лева Виготського та його послідовників, зокрема діяльній теорії особистості Олексія Леонтьєва, зроблено висновок про найвищу ефективність останньої в контексті дослідження феномену універсальної творчої особистості.

Визначено, що переваги теорії особистості О. Леонтьєва в умовах дослідження зумовлені: 1) поясненням особистості через об'єктивні явища зовнішнього світу за посередництвом предметної діяльності як чуттєвого образу, що пов'язує психіку людини з її поведінкою (фізичною діяльністю); 2) приділенням першорядного значення процесам мотивації, зокрема, диференціації мотивів на смислотворчі та стимулюючі, процесам їхнього розвитку, трансформації, функціональній роздвоєності; 3) розглядом особистості як системи (структури), утвореної центруванням усього спектру її діяльностей навколо небагатьох найголовніших (провідних), структури, що водночас існує як динамічне явище, яке несе в собі зміну мотивів і потреб, містить зсуви мотивів на мету.

Виходячи з настанови, що особистість формується системою її діяльностей, серед яких на різних етапах розрізняють провідні і допоміжні, універсальною творчою особистістю вважаємо ту, яку визначає поєднання не менше трьох видів діяльності. Провідною діяльністю вважаємо діяльність, яка характеризується масштабністю, трива-

лістю, цінністю в очах самого митця, його сучасників і нащадків, усередині якої зазвичай виникають і формуються нові види діяльності, перебудовуються творчі процеси. Феномен провідної діяльності може визначатися, як в рамках того чи іншого періоду творчості митця, так і стосовно усіх його творчих досягнень загалом, в останньому випадку визначаючи профіль (тип) універсальної творчої особистості.

Дослідження універсальної творчої особистості за допомогою діяльнісно-структурного (системно-інтегративного) методу передбачає вивчення:

- 1) кожного з видів її творчої діяльності, процесуально і як результат;
- 2) системи їхніх взаємозв'язків в синхронії (провідні, допоміжні) і діахронії;
- 3) різних взаємозв'язків між ними на кожному з етапів розвитку універсальної творчої особистості;
- 4) мотиваційної сфери особистості в її динаміці;
- 5) рубіжних моментів розвитку особистості, що у теорії О. Леонт'єва отримали назву «зсуву мотиву на ціль», тобто моментів зміни ієрархії мотивів, перетворення з допоміжних (операціональних) на провідні (смыслотворчі), що кардинально змінюють напрям розвитку особистості.

Антон Рубінштейн (нар. 16.11.1829) — родом із с. Вихватинці колишньої Подільської губернії (тепер — так звана самопроголошена Придністровська республіка), розташованого на кордоні України та Молдови. В особі А. Рубінштейна представлено ознаки яскравої, багатогранної, потужно виявленої в різних сферах музичної культури універсальної творчої особистості (піаніст, диригент, педагог, музично-громадський діяч, композитор, публіцист).

У системі координат діяльнісно-структурного методу дослідження універсальної творчої особистості А. Рубінштейн — універсал-виконавець. Структуру універсальної творчої особистості А. Рубінштейна визначають активні взаємозв'язки між різними видами його музичної діяльності. Зокрема, між композицією і виконавством — виконання власних фортепіанних творів та написання вір-

туозних фортепіанних п'єс; між публіцистикою, педагогікою та виконавством — проведення лекцій-концертів. Порівняльний аналіз різних видів музичної діяльності митця привів до таких висновків. Найскромнішу роль в структурі універсальної творчої особистості посідає публіцистика (невеликий обсяг, тривалість та резонанс). Незначною у зв'язку з відсутністю видатних піаністів — представників класу педагога — є педагогічна праця А. Рубінштейна, незважаючи на його відданість цьому виду діяльності. Натомість дуже важливу роль відіграє музично-громадська діяльність засновника Петербурзької консерваторії, Імператорського музичного Товариства, Міжнародного конкурсу піаністів і композиторів імені А. Г. Рубінштейна. Приблизно однаковими за масштабами є диференційована виконавська (піаніст/диригент) та композиторська творчість митця, проте остання — значно менш презентована, особливо за кордоном, і з позицій сьогодення має історичну цінність. Натомість сам А. Рубінштейн був переконаний в тому, що його покликання є композиція, проте одночасно не здатний був відмовитися від концертної діяльності через прагнення бути на сцені та усвідомлення, що концертна діяльність підвищує зацікавленість його композиторською творчістю. Визначальну роль у типології універсальної творчої особистості А. Рубінштейна відіграє його виконавська діяльність, з міжнародним визнанням здобутків його піанізму та національним значенням досягнень диригента.